

ՔՍԱՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄԵԼԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կես տարվան 6 ռուբ.
Առանձին համարները 5 կոպեկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմյանիս խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցեն. Тифлисъ, Редакция „Мелкъ“.
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak“.
Տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերէն)

Ցայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Ցայտարարութիւնների համար վճարում են
իրաքանիւր թաւին 2 կոպէկ.
Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԳԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾԻՈՒՆԻ

ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՆԵՐԿԱՅ 1898 ԹԻՒ

ՄԵԼԿ ԴՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԴՐԻ

«Մշակի» տարեկան գինը թէ՛ Ռուսաստանում և թէ՛ արտասահմանում 10 ռուբլի է, տասն և մէկ և տասն ամսականը՝ 9 ռ., ինն և ութ ամսականը՝ 8 ռ., եօթ ամսականը՝ 7 ռ., վեց ամսականը՝ 6 ռ., հինգ ամսականը՝ 5 ռ., չորս ամսականը՝ 4 ռ., երեք ամսականը՝ 3 ռ., երկու ամսականը՝ 2 ռ., մի ամսականը՝ 1 ռուբլի:

Ցայտարարութիւններ ընդունվում են թէ՛ հայերէն, թէ՛ ռուսերէն և թէ՛ օտար լեզուներով:

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը (Բաղրամյան և Բարսեղյան փողոցն, անկիւն):

Ուրիշ քաղաքներից պէտք է դիմել այս հասցեով. ТИФЛИСЪ, редакция „Мелкъ“, իսկ արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal arménien „Mschak“.

ԲՈՎԱՆԻՍԱԿՈՒԹԻՒՆ

Գործերու խելացի եղանակ. — ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Նոր-Նախիջևանից. Նամակ Գանձակից. Նամակ Բաղրամյանից. Նամակ Խրե-
նդուկից. Ներքին լուրեր. — ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵ-
ՍՈՒԹԻՒՆ. Վիլնիւի II Կ. Պոլսում. Նամակ Ա-
մերիկայից. Արտաքին լուրեր. — ՀՅՈՒՄՈՐԻՆԵՐ.
— ՏԱՅԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՍԱԿԱՆ.
Ֆերագանեան անկարգութիւնները:

ԳՈՐԾԵԼՈՒ ԽԵԼԱՅԻ ԵՎԱՆԱԿ

Ամեն անգամ, երբ մամուլը լոյս է հա-
նում յուզիչ տեղեկութիւններ այս կամ
այն գաւառի մէջ տեղի ունեցած տեղե-
րութեան և ուրիշ համաճարակ թշուա-
ռութիւնների մասին, իսկոյն մի անախորժ
գրութիւն է ստեղծվում: Մի կողմից մա-
մուլի տեղեկութիւններն ազդում են հա-
մարակալ կարծիքի վրա և հարց է յա-

ԲԱՆԱՍԻՍԻՐԱԿԱՆ

ՖԻԳԱՆՏԱՆ ԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Պաշտօնական «Правительственный Вѣстник» լա-
զուում գտնուած ենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները
Անգլիական անկարգութիւնների մասին:

Քննութիւնը մանրամասն կերպով բացա-
րում է այն պատճառները, որոնք նպատուեցին
Իշանի (պատմաբանութեան գլխաւորի) և նրա
կողմնակիցների մտադրութեան դարձադրման.
քննութիւնը այլ ևս տարակոյս չէ թողնում, որ
Ֆերագանեան դէպքերը բռնկվեցան մահմեդական
ֆանատիկոսութեան ազդեցութեան տակ. մահմե-
դականները համար՝ զգալիաբար դադարաւոր
մինչև այժմ էլ պահել է իր ոյժը և նշանակու-
թիւնը: Իշան չէր դանդաղում, թէ՛ ռուսներ-
ի կողմից եղել են ճնշումներ, բայց ասաց, որ
մուսուլմանների բարբերի մաքրութիւնը վնասվեց
ռուսների հետ ունեցած շփումից: Նոյնպէս ու-
ղադրութիւն է դարձնում այն փաստը, որ մե-
ղադրութիւնը և վիճակները մասնաւոր ոչ ոք ցոյց
չը տուեց թէ՛ ռուսաց վարչական մարմինների
կողմից որ և է ապօրինի գործունէութիւն է
եղած:

Ֆերագանայի տեղական ազդաւորութիւնը
պահպանելով իր հաւատը, սովորութիւնները,
կրթութիւնը, կառավարութիւնը և ստորին դա-
տարանները, կողմնացած լինելով իր բարձրան-
քում և գիւղերում, հակված էր նայելու ռուսաց
տիրապետութեան վրա, իբրև մի պատահական
և անցողիկ երևոյթի վրա: Այդ ազդաւորակու-
թեան մէջ շատ տարբեր են գտնվում, որոնք
կրթվել են նախկին խանական ժամանակի իւր-
ւորութիւնների մէջ: Խաների օֆիցերներն ու
պաշտօնեաները մնալով անգործ, կառավարու-
թեան փոփոխութեան հետ կորցնելով իրանց
իշխանութիւնն ու ազդեցութիւնը, անբաւական
էին նոր կարգերով: սովոր չէին խաղաղ աշխա-
տար կենանքին: ռուսի միշտ պատրաստ էին

ընդգլում օգնութեան կազմակերպութեան
մասին: Իսկ միւս կողմից այդ նոյն տեղե-
կութիւնները, որոնք մամուլի միջոցով
դառնում են ընդհանուրի սեփականու-
թիւն, շատ անգամ պաշտօնապէս դեռ
յայտնի չեն լինում տեղական իշխանու-
թեան և այդ պատճառով ծագում է մի
խուլ պայքար մամուլի, հասարակաց կար-
ծիքի և տեղական իշխանութեան մէջ:
Տարաբարբար աղմուկստարացիայի տեկա-
կան օրգանները շատ անգամ յետաձգում
են օգնութեան գործը, սպասելով պաշտօ-
նական տեղեկութիւնների, իսկ դրա հե-
տեանքը լինում է այն, որ օգնութիւնը
հասնում է այն ժամանակ, երբ արդէն
բանը բանից անցել է...

Այդ տեսակետից շատ նպատակայարմար
և խելացի է հարցի հետ տեղի ու տեղը
ծանօթանալու եղանակը, որին դիմեց
ներքին գործերի մինիստր Գրիգորի, ու-

միանալ ապստամբութեան: Դաւադրութեան
տարածման նպատակով էր և այն, որ բուրժու-
ակրութիւնը չը կար այն ժողովրդի հոգեւոր
կենքի երևոյթների վրա, որ հոգեւոր-բարոյական
կողմից ձգտում էր դէպի արտասահմանեան
մահմեդական կենտրոնները: Դաւադրութեան
զարգացումը կապում են մի ոմն Հալի-Աբդու-
Ջալիլ Միր-Սադըկ-Կարիբիլի երևան գալու հետ.
այդ մարդը եկել էր Կ. Պոլսից: Գեռ 1895-1896
թվականների ձմեռը, երբ նա Կաղաքից Անդի-
ժան հասաւ, լուր տարածվեց, թէ նա իր հետ
բերել է մի մազ Մուհամմէդ մարգարէի միւրու-
քից և ժողովուրդն սկսեց գնալ նրա մօտ երկր-
պագութեան: Բայց վախենալով իշխանութիւն-
ների հալածանքից, նա հեռացաւ երկրից և,
երևի, նորից վերադարձաւ Թիւրքիստան: Այս տարի
ձմեռը Աբդու-Ջալիլ նորից լոյս ընկաւ Ֆերագա-
նեան շրջանում, գնաց Իշանի մօտ մարգարէի
մազի հետ և տուեց նրան մի հրովարտակ
և խալաթ, որոնց որպէս թէ իւրեքաց սուլթանն
էր ուղարկել: Ապստամբութիւնից մի հինգ օր ա-
ռաջ նա ուղարկեց Իշանին, նոյնպէս սուլթանի
անունից, մի ոսկի մատանի և կանաչ դրօշակ,
որի տակ պիտի յայտարարվէր «ազադութիւն»:
Իշան Մահմէդ-Ալին՝ Աբդու-Ջալիլի ձեռքով սուլ-
թանից բերած հրովարտակին տալիս էր մեծ
նշանակութիւն, ընդունելով նրան իբրև խալիֆի
օրհնութիւն և հրաման՝ ռուսների դէմ զաւա-
րակ մղելու համար, մինչդեռ այդ հրովար-
տակի մէջ, որի իսկական ծագումը դեռ չէ հաս-
տատուած քննութեամբ, ասված է միայն այն, որ
սուլթանը զայնքովութեան իրաւունքով մարգա-
րէի վարդապետութիւնը յանձնում է Հալի-Ք-
Մահմէդ-Ալին՝ տարածելու համար:

Ապստամբութեան միւս պատճառը, որ քննու-
թեան միջոցին է պարզված, այն է՝ որ 1886
թիւնի զաւառի խորհրդական Գրիգոր յանձնաժո-
ղովը տեսնելով որ երկրում խաղաղութիւն է
տիրում և կարծելով թէ այդ խաղաղութիւնը
կատարեալ նուաճման նշան է, առաջարկեց տալ
տեղացիներին այն իրաւունքները, որ վայելում
էր ըստ ռուս ազդաւորակութիւնը:

Քուրբեստանի մէջ նոր, անկախ և յաճախ

ընդհեմեալ այդ եղանակով կարելի է շու-
պեցնել օգնութեան գործը, առանց դիմե-
լու երկար գրադրութիւնների և անտեղի
ձեւականութիւնների:

Այդ տեսակետից ուղարկութեան արժա-
նի է վերջին փաստը. այս տարի Ռուսաս-
տանում մամուլը շատ վաղ սկսեց նախա-
զգուշացնել մի քանի նահանգներին վի-
ճակված դժբաղդութիւնների մասին: Տե-
ղական հաստատութիւնները կրկնեցին նոյ-
նը աւելի կամ պակաս չափով: Ներքին
գործերի մինիստր Գրիգորի վճռեց ան-
ձամբ գնալ այն տեղերը, որտեղից լըս-
վում են զանգատի ձայներ, և ահա մի
շարքով է, ինչ նախապարհորդում է
Մարտի և նրան կից նահանգների շրջա-
նում: Այդ ճանապարհորդութիւնը կու-
նենայ դրական հետեանք, որովհետեւ թէ՛
աղմուկստարացիայի, թէ՛ զեմետլիի և թէ՛
տեղական ազդաւորակութեան ներկայացու-
ցիչները կարող են անմիջապէս յայտնել
կառավարութեան բարձր ներկայացուցչին
իրանց կարիքների մասին և կազմակեր-
պել օգնութեան գործը նպատակայարմար
կերպով:

Խելացի են և օգնութեան այն միջոցնե-
րը, որոնք այժմ գործադրվելու են: Պետու-
թեան մասնակցութիւնը օգնութեան գոր-
ծում այժմ հասկացվում է աւելի լայն
կերպով, քան թէ միայն փող և հաց մատա-
կարարին է: Այժմ մշակված են մի շարք
այնպիսի միջոցներ, որոնք նպատակ ունեն
պահպանել զիւրական տնտեսութիւնը կամ
վերականգնել քայքայված տնտեսութիւնը:
Սրինալ՝ ծրագրված է զիւրացիների տնա-
յին անտառներին և գլխաւորապէս բա-
նող կենդանիներին պահել առանձին տե-
ղեր և նրանց կերակրել կամ ուղարկել

դէպի աղմուկստարացիայի պաշտօնեաները ան-
բարեկամաբար վերաբերվող դատաստանական
իշխանութիւն մտցնել, մի իշխանութիւն, որ
խիստ բաժանված է աղմուկստարացիայից, — նը-
պատեց այն հանգամանքին, որ առհասարակ
ռուսաց իշխանութեան նշանակութիւնն ընկաւ
տեղացիների աչքում: Նշանակութիւնը կորցրած
զաւառապետի հետ մի շարքում առաջ եկան ու-
ժեղ, թէ՛ անարդարութեամբ լի ժողովրդական
դատարանները, նշանակվեց ոչ այնքան ուժեղ ռուս
հայտարար դատարար, որ միշտ ծանօթ չէ տե-
ղական կենցաղին, որ կրթված է այնպիսի հաս-
կացողութիւնների մէջ, որոնց չէ կարելի գոր-
ծադրել նոր նուաճած մահմեդական երկրի մէջ:
Քննութիւնը բերում է մի դէպք, երբ հայտարար
դատարարը արդարացեց մեղաւորներին և ջնջեց
մի գործ այն խաղաղութիւնների մասին, որոնք
տեղի ունեցան ընտրութիւնների ժամանակ և
վերջապէս նրանով, որ ծեծվեցան զիւրական
իշխանութիւնները և պրիստաւը, որ ռուսաց
զորքի կապիտան էր: Նրան դէպքեր, երբ դա-
ւառապետները կանչվում էին դատարան իբրև
վկաներ և նրանց ցուցմունքները վերաստու-
գութեան էին ենթարկվում յանցաւոր և ստոր
տեղացիների վկայութիւնների:

Այդ պատճառով քննիչ յանձնաժողովն առա-
ջարկում է մի շարք միջոցներ, որոնցով կարելի
է ապագայում անկարգութիւններ ծագելու ա-
ռաջն առնել: Այդ միջոցներն են. զաւառական
աղմուկստարացիայի նախկին իշխանութիւնն ու
նշանակութիւնը կառավարապէս վերականգնելը,
ընտրողական սկզբունքի ջնջումը, Քուրբեստանի
ընդհանուր նահանգապետի իրաւասութեան սահ-
մանները լայնացնել, հիմնել այնպիսի յատուկ
մարմիններ, որոնք կուսումնասիրեն տեղացինե-
րի հոգեւոր կենսիքն ու կը հետեւեն նրան: Քննիչ
յանձնաժողովն անհրաժեշտ է համարում տալ
զաւառապետին ընտրել և նշանակել զիւրական
կառավարչներ և ժողովրդական դատարաններ,
վերականգնել զաւառապետների իրաւունքը
քննելու տեղացիներին ամուսնական և ընտանե-
կան գործերը: Այժմեան պրիստաների տեղ
հարկաւոր է համարվում ունենալ շրջանային

հարեան նահանգները, որտեղ անբերրու-
թիւն տեղի չէ ունեցել. դարձանք պետու-
թեան հաշուով գնել ուրիշ տեղերից կեն-
դաններ և ձեռնտու պայմաններով ծա-
խել զիւրացիներին: Մրադրված են նոյն-
պէս հասարակական աշխատանք-
ներ Սարատով և ուրիշ քաղաքներում,
որպէս զի զիւրացիները կարողանան ի-
րանց աշխատանքով փող վաստակել և
թեթեւացնել իրանց թշուառութիւնը:

Երբ մինիստրի նման հեղինակաւոր անձ-
նաւորութիւն ինքը գլուխ է կանգնում
օգնութեան գործին, երբ պետական հաս-
տատութիւնները անմիջապէս նպատակում
են թեթեւացնելու թշուառացանքների վի-
ճակը, երբ վերջապէս անվերջ գրադրու-
թիւնների փոխարէն կարելի է հետ սկսում
են ծանօթանալ տեղի ու տեղը, այն ժա-
մանակ համարձակ կարելի է հաւատալ,
որ սովի ու դժբաղդութիւնը չեն կարող
մեծ քայլեր անել և ազդաւորակութիւնն
իր օր օգնութիւն կը ստանայ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՆՈՐ-ՆԱԽԻՋԵՎԱՆԻՑ

Հոկտեմբերի 9-ին

Հասարակական գործը և հասարակական հար-
ցը հետաքրքրում և դրադեցնում է Նոր-Նախի-
ջևանցուն միայն մի դէպքում՝ երբ պէտք է ծա-
ռայել կուսակցութեան շահերին, և իբրև հու-
ժաւայ որ և ինչ կուսակցութեան, նա դառ-
նում է գործունեայ, խոսում է, բողոքում է,
հայտնում է, գանգատներ է գրում, անվերջ
գանգատներ: Հակառակ դէպքում, երբ պէտք է
գործել յանուն գործի, Նոր-Նախիջևանցին,
անտարբեր է բողոքում: Ահա ձեռք մի անհե-
ր

գլխաւորներ՝ Ռուսաստանի ներքին նահանգնե-
րում գործող զեմետլիի գլխաւորներ իրաւուն-
քով և աւելացնել նրանց թիւը հասցնելով 18-ից
48-ի: Պէտք է տալ ինչպէս որ նահանգապետ
իրաւունք՝ քաղաքներ երկրի սահմաններից մու-
սկիման հոգևորականներին և այլ անձանց, որոնք
վնասակար են քաղաքական նկատմամբ, ա-
ռանց յայտնելու քաղաքական պատճառները: Երկ-
րի բարձր դատաստանական պաշտօնների հա-
մար նշանակել պաշտօնեաներ, համաձայնութիւն տա-
նալու պայմանով, իսկ բոլոր պաշտօններից հե-
լացնել կատարել նոյն նահանգապետի առա-
ջին պահանջամբ, տալով նրան իրաւունք իր
մօտ պահանջելու և նայելու ամեն մի գրադրու-
թիւն, որ տեղի ունի դատաստանական պալատի
և նրա պրիստաւի և արդարադատութեան մի-
նիստրութեան մէջ: Տեղական հոգևորականու-
թեան և դպրոցների գործունէութեան, մահմե-
դական վարդապետութիւնների դարձադրման հե-
տեւելու և վակուֆների կառավարելու համար
հիմնել մի առանձին մարմին երկրի գլխաւոր
կառավարչի մօտ, իսկ նրա ճիւղերը հաստատել
զաւառներում:

Ի վերջոյ պաշտօնական լրագիրն աւելացնում
է. «Վերոյիշեալ միջոցները, որոնք ձեռք են
առնված Ֆերագանայի տեղական ազդաւորակու-
թեան վերաբերմամբ, անհրաժեշտ են, որպէս զի
ապագայում տեղի չունենան զաւաղվածքի ան-
միտ փորձերը: Եթէ Քուրբեստանի տեղական ազ-
դաւորակութիւնը անարժան է Ռուսաց Քաղաւո-
րի բարձր վստահութեան և չէ ցոյց տալիս անձ-
նուիրութիւն Գահին և ընդհանուր հայրենիքին,
այդ դէպքում նա ոչ միայն իրաւունք չունի,
իբրև ռուսաց մեծ ընտանիքի մի անդամ, օգու-
ղիլ ռուսաց կառավարութեան՝ նրան շնորհած
շահերից և բարեբարութիւններից, այլ և կարող
է զրկվել բարբեր հողերից, որոնք նուաճված են
ռուսաց արիւնով և որոնք այժմ նրա բարձր
բարօրութեան արժիւրն են կաղում:

քելի և գեղեցիկ փաստ: Նոր-Նախիջևանի հոգևոր դպրոցի հազարաթուղթները՝ յունիսի 12-ին որոշում է պ. Գ. Չուբարեանին ուղարկել Քէտ-դոսիա վերահասու լինելու Խալիպեան դպրոցի ջրանցքի շինութեան և պ. Թուսալախեանից (որը չինիւն է այդ ջրանցքը) հայիւներն ընդունել, Քէտ-դոսիայի ուսուցչանոցի վարչութեան հետ տան պայմանը նորոգել և այնտեղի քաղաքային վարչութեան հետ բանակցութեան մէջ մտնել զբաղ-րոցապատկան հողի մասին: Յուլիսի 8-ին պ. Չուբարեան ստանում է ծանուցարանաձևս երկու հարկեր բուրջի և հաւատարմութեամբ՝ հոգաբարձութեան կողմից: Յունիսի 26-ին գրվում է Քէտդոսիայի ուսումնական վարչութեան, որ յունիսի սկզբին գալու է հոգաբարձութեան անդամ պ. Չուբարեան, գրվում է նոյնպէս և պ. Թուսալախեանին, որ հայիւնները յանձնէ պ. Չուբարեանին: Անցնում են երեք-չորս ամիսներ և մինչև այսօր պ. Չուբարեան չէ բարեհաճել որչափ, թէ երբ պիտի երթայ: Ասում են թէ այժմ հարկաւոր էլ չէ գնալ, որովհետև արդէն դպրոցապատկան հողերը քաղաքային վարչութիւնը գրաւել է և հարկաւոր կը լինի սկսել ծանր դատ, մինչդեռ թէ՛ ժամանակին պ. հոգաբարձուն, որը դեռ յուլիսի սկզբին ստացել էր 200 ռ. ծանուցարանաձևս, գնար Քէտդոսիա, գուցէ մենք բոլորովին չը տուէինք: Հոգաբարձու պ. Չուբարեան «Презавоевѣ Крѣпѣ» լրագրի հրատարակութեան է և իբրև հրապարակախոս գրում է շատ փոքուն և գեղեցիկ խօսքեր ու ֆրազներ՝ նոր-Նախիջևանցիների անտարբերութեան դէմ դէպի հասարակական գործերն և հարցերը և մէկից, միւսից հայիւններ է պահանջում: Մենք մեր կողմից չենք պահանջում պ. Չուբարեանից հայիւն թէ ինչու երեք-չորս ամիս նա չը կատարեց իր պարտքը, բայց կարծում ենք նա կը վերադարձի: Չուբարեան ծանուցարանաձևս, քանի որ նա Նոր-Նախիջևանից բոլորովին չէ էլ հեռացել դպրոցի գործի համար...

ՆԱՄԱԿ ԳԱՆՁԱԿԻՑ

Անգլոսոսերբի 29-ին

Երբ «Մշակ» 165 և 167-րդ համարներում լայն տեսակ մեր նամակը և երբ այդ նամակից դանձակեցնելու լրջօրէն ծանօթացան Աղայ Աղայեանի և Սիմէոն քահանայ Տէր-Խաչատուրեանի քաղաքագործութիւնների հետ, մեր ականջին այստեղից, այնտեղից սկսեցին ձայներ հասնել, թէ արդեօք ինչպէս է վերաբերվել թեմական առաջնորդը Թաւադախեան վարդապետի դորաւոր բողոքին: Շատերը ծանօթ չը լինելով գործի ընթացքին՝ հետ լրջանք մեղադրանքները առատութեամբ թափում էին թէ կոնսիստորիայի և թէ թեմական առաջնորդի գլխին այն տեսակետից, որ յիշատակած մեղադրանքների կէտերը նրանց կողմից մնացել են առանց հետևանքի և ուշադրութեան չեն արժանացել:

Այս անգամ սրբազան պարտք ենք համարում այդ տարածաշրջանները փարատելու և կոնսիստորիայի ու թեմական առաջնորդի վրա թափած անտեղի մեղադրանքները չրկելու: Երբ առաջնորդն ստանում է հայր Թաւադախեանի յայտարարութիւնը—1897 թ. յունիս, յունիս ամսին, իսկոյն կոնսիստորիայի միջոցով բոլոր գործերը յանձնում է Չարէքի վանահայր Աստուածատուր վարդապետին ընկնելու: Վերջինս, չը գիտենք ինչ պատճառներից հարկադրված, գործն սկսում է ձգձգել, Տէր-Սիմէոն քահանայն օգուտ քաղելով այդ հանգամանքից՝ կառավարութեան հասանելիք փողերն սկսում է կամաց-կամաց վճարել: Գործը մի տարուց աւելի է, որ հայր սուրբի ձեռքին է և երևի մինչև որ Տէր-Սիմէոնը բոլոր փողերը չը վճարի՝ ընտելութիւնը չի վերջանալ: Իսկ երբ բոլոր հայիւնը կը վերջանայ, այն ժամանակ էլ տէր-հայրը մեղադրվելու չափ յանցաւոր չի ճանաչվի:

Այժմ տեսնենք թէ Տէր-Սիմէոնը մինչև այժմ արդեն է վճարել կառավարութեան և ինչքան է մնում: 1) Նրանցից գիւղի պողի ցորենի, իւրի գին և սրբաբարձ 70 ռ. որը ստացել է 1895 թ. յունիս ամսին (մենք սխալմամբ մեր նամակում յիշել էինք Գետաչէն գիւղից ստացած 67 ռ.): հատուցել է կառավարութեան 1897 թ. ի գեղեցիկ ամսին: 2) Գետաչէն գիւղից 1894 թ. ի սրբաբարձ 35 ռ., որ ստացել է 1895 թ. ի յունիս ամսին, հատուցել է 1898 թ. ի յունիս վար ամսին (Այս կէտը մոռացութեամբ չէինք յիշել մեր նամակում): 3) Սուլուբ գիւղից 1896 թ. ի ստացած 12 ռ. պողի ցորենի գինը հատուցել է 1897 թ. ի սեպտեմբերին: 4) Պատկաւ տէրերից դպրոցների օգտին 1896 թ. ի ստացած փողերի մասին, որը հաշուով պիտի լինէր 201 ռ. 60 կ., Տէր-Սիմէոնը իր յայտարարութեան մէջ

յայտարարում է, որ ստացել է 158 ռ.: Այս գումարից 1897 թ. ի նոյեմբեր ամսին կառավարութեան հատուցել է 75 ռ., մնացած 83 ռ. վերցրել է ինքը ինչպէս գանձապահ և նախագահ ս. Լուսաուրիչ եկեղեցու երկսեռ դպրոցի հոգաբարձուներին նոր դպրոցի համար: 5) Մոմա-վաճառութեան կապալադրամ 246 ռ., որ պիտի հասնի ս. Յովհաննէս մայր-եկեղեցու երկսեռ դպրոցներին, չը նայած կառավարութեան հրամանին՝ մինչև այժմ մնում է Սիմէոն քահանայի մոտ: (Այս մասին մոռացմամբ, դարձեալ չէինք յիշել մեր նախորդ նամակում): 6) 1895 թ. ի սեպտեմբեր ամսին էջմիածնապատկան այգու ծախսած խաղողի գինը՝ 1900 ռ. 50 կոպէկից՝ կառավարութեան հատուցել է 1500 ռ. 50 կոպէկից: մնացած գումարը չէ վճարել, պատճառ բերելով թէ՛ Յովհաննէս վարդապետ Նիրակունտ բաւարար պատուէր է համաձայն վճարել է Աղայ Աղայեանցին, և վերջապէս 7) էջմիածնապատկան խանութներից ստացած 820 ռ. 92 կոպէկից այժմ չէ հասել կառավարութեան:

Տեսնում էք, ընթերցող, որ թեմական առաջնորդը և կոնսիստորիան գործը անուշադիր չեն լինել, հետաքրքրվել են և, որքան լսում ենք, այս քանի օրերս հայիւն են պահանջել կառավարութիւնից, թէ Տէր-Սիմէոն քահանայն որքան է վճարել և ինչքան է մնում նրա վրա: Մենք մեր կողմից խորհուրդ կը տալինք տէր-հոգևոր, որ շտապէր վճարել մնացած դրամները և դրանով քաւել իր յանցանքը:

ՆԱՄԱԿ ԲԱՆԱԽԻՅԻՑ

Հոկտեմբերի 7-ին

Շատ անգամ է մեզ պատահում կարգաւ Բախիստի ընտուր դասակարգի մասին: Թերթերը մեր պարբերական հրատարակութիւնները և կը տեսնենք, որ նրանց մասին շատ է գրված: Բայց կայ մի դասակարգ, որ հետզհետէ աւելի ու աւելի մեծ ծաւալ է ստանում, և թէ՛ ոչ մոռացութեան, գոնէ անուշադրութեան է մատնված, դա գործակատարների դասակարգն է: Չը նայած, որ գործակատարները այժմ Բախիստիում մի պատկառելի թիւ են կազմում, այնու ամենայնիւ նրանց իրաւունքների մասին լեռնային վարչութեան կողմից, որքան գիտենք, որոշ կանոններ չը կան սահմանված. նրանք էլ ղեկավարվում են նոյն կանոններով, ինչ որ հասարակ ընտուրները. մինչդեռ այդ կանոնները, որոնցով ընտուրներն են ղեկավարվում, գործակատարների համար միանգամայն անյարմար են: Շնորհիւ այդ կանոնների մի կէտի, գործակատարը կարող է ֆիրմայի վարչութեան ձեռքին: Ե՛հ, ի՞նչ կայ, այսօր կը վարձեն, վարձ մի չնչին պատճառով՝ տասնութինգ օրվայ ուսուցիչը կը տան ու փառաւոր կերպով դուրս կը վազեն, կամ թէ չէ կը պատուիրեն մինչև տասնութինգ օր պաշտօն գտնել ու հեռանալ: Սա կայն գործակատարի ու հասարակ ընտուրի մէջ մեծ տարբերութիւն կայ, նրանք տարբեր պայմանների մէջ են գրված ու տարբեր պահանջներ ունեն, հետևապէս և պէտք է տարբեր կանոնների ենթարկվեն: Ուրիշ է ընտուրը. նա այսօր մի ֆիրմայից արտաքսված, միւս ֆիրմայում իսկույն տեղ է գտնում, որովհետև ընտուրը դասակարգի համար առհասարակ բաց տեղեր համարեն միշտ լինում են. իսկ գործակատարը,—նա դեռ ևս երկար ժամանակ պիտի պարտաւ թափառի, որ այնուհետեւ այն էլ սրտաքայտ. բարեկամների ու խնամքների չնորմալ կարողանալ պաշտօն ստանալ: Չէ որ մեր խիստ կառավարիչները առանց ըլ կ'օմենդացիա գործակատարին՝ չեն ընդունում, թէ՛ կողմ գործը լաւ հասկանալիս լինի. բայց քանի քաղաքացի գործակատարներ կը գտնվեն, որ ըլ կ'օմենդացիա ունենան. ի հարկէ շատ քիչ: Իսկ միւսները, անշուշտ կը հարցնեն ընթերցող,—միւսներն էլ իրանց պարտաւորութեան տարեգրաձք կատարելուց յետոյ, սրան ու նրան խնդրելով, աղաչելով, մի կերպ պաշտօն են ստանում, ճիշդված՝ պարտաւ ժամանակը արած պարտքերի տակ: Ահա, որտեղից է ծագում գործակատարների տնտեսական քաղաքական: Մոռալութեան ժաւմանին էլ գործակատարը մի առանձին բան չէ ներկայացնում. վարչութիւնը հրամայում է երեք կամ չորս հոգով մի սենեակում ապրել. խեղճ գործակատարը կամ պէտք է լինի, կամ թէ չէ հրաժարվի պաշտօնից: Անցեալներում մի մարդ, որ մի ֆիրմայի մէջ աչքի ընկնող պաշտօն ունէր, այս միտքն էր արտայայտում. գործակատարին և առհասարակ բոլոր ծառայողներին այնքան էլ յարմարութիւններ չը պէտք է տալ, որովհետև նախ՝ մենք էլ չենք ստացել ժամանակին ու աւելի լաւ ենք ծառայել և երկրորդ՝ որ դրանով նրանք երես են առնում ու դառ-

նում շատ պահանջներ անող...: Բայց պարտք մոռանում է, որ անցան այն երանելի ժամանակները, երբ գործակատարը, զուրկ ամենահասարակ յարմարութիւններից, մի քանի տարի ձրի ծառայելուց յետոյ մի նոյնքան ժամանակ էլ զաղափար չէր ունենում իր ուսուցիչի քանակութեան մասին: Այժմ այդպէս չէ Բախիստիում, չնորհիւ այն հանգամանքի, որ մեր նաւթային առևտուրը համալրարային ընտուրութիւն է ստացել, եւրոպական կարգ ու կանոնները՝ ծառայողների նկատմամբ, այժմ ընդհանրացել են և հետզհետէ աւելի պիտի ընդհանրանան. հարցը ժամանակի պահանջ է դարձել: Բայց դրանից, հանգամանքներից շատ են փոխվել. առևտուրը ընդարձակվել, երկիրը հարստացել է, մարդիկ մտաւորապէս առաջ են գնացել, և այժմեան գործակատարներն ու ծառայողները այլ ևս նախկին «քոլից բռնածները» չեն: Միթէ խելագար են եւրոպացի նաւթարդիւնաբերողները (Նօբէլ և այլն), որ այնքան յարմարութիւններ են տալիս ծառայողներին, կամ միթէ նրանց գործերն աւելի աշուղ են առաջ գնում:

Ենձակա լսում ենք, որ ընդհանրապէս ծառայողների աննախաճիկ դրութեան պատճառը կապիտալիստներն են. բայց այս դէպքում, Բախիստիի նկատմամբ, մեր կարծիքով մեղաւոր են ոչ թէ կապիտալիստները, այլ մեր ֆիրմաների վարչութիւնները: Ֆիրմաների վարչութիւնը, զիտաւորապէս կառավարիչները, շատ բան կարող են անել, եթէ միայն բարի ցանկութիւն ունենան: Թէ ընտուրների և թէ գործակատարների դրութեան բարելոքումը միանգամայն նրբանցից է կախված: Բայց մեր կառավարիչները այդպիսի խնդիրների վրա մտածելու ժամանակ գեղեցիկ կառքերի և ուրիշ բաների վրա:

Այս ամենը ի նկատի ունենալով, մարդ չէ կարող չուրախանալ տեսնելով այն մի շարք բեֆօրմները, որ նաւթարդիւնաբերող Համբ. Մեղիքեանը ընտուր է իր նաւթահանքում: Պարոն Ռօմանի լանջի վրա կառուցել է մի գեղեցիկ շէնութիւն, ուր ապրում են իր համարեա բոլոր ծառայողները: Նիրակունտ ինչու իր նաւթահանքները, բանւորներին ու գործակատարներին կառքով (զիլիման) են տեղ հասցնում: Սեղանը բոլոր բանւորների համար ընդընդհանուր է. ունեն առանձին գեղեցիկ սեղանատուն (ուրիշ տեղեր առանձին սեղանատներ չը կան). կերակուրը բոլորի համար պատրաստում է գրասենեակի կողմից նշանակված խոհարարը: Վերակրի ծախսը հոգում են իւրաքանչիւրի ուսուցիչ, մի թեմի մասն հանելով (ճիշդ քանակութիւնը չը կարողացանք խնամալ): Նշանակաւորները բոլորի համար յարմար, երկաթի մահակալներով (ուրիշ ֆիրմաներում միմիայն գործակատարներին են տալիս մահակալ, այն էլ փայտից, իսկ բանւորները թափված են լինում մի կողմում կապած ընդհանուր թախտի վրա): Նոյն և աւելի յարմար պայմանների մէջ են և գործակատարները: Պարոն Մեղիքեան, ինչպէս ասում ենք, մտադիր է բաղնիս, դրադարան և ուսումնական շինել տալ: Վերջինը ծառայողների երեխաների համար: Լաւ չէր լինի, եթէ միւս նաւթարդիւնաբերողներն էլ նոյնը անէին:

ՆԱՄԱԿ ԽՊՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Մօսկվա, հոկտեմբերի 7-ին

Խորեմ գեղեցիկ «Մշակ» մէջ այս երկուտղը: Խորեն շնորհակալութեամբ ստացանք մայիս ամսվայ ընթացքում պ. Տ. Յովհաննիսեանից, բժ. Ա. Չարաբարեանից և Յ. Սուչկովից 130 բուրջի, որ ժողովել են իրանց ծառայողների շրջանում՝ յօդուտ Մօսկվայի հայ ուսանողներին:

Ղաղաքոս Պետրոսեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԻՐ

Ուրախութեամբ պէտք է հաղորդենք, որ Քիֆիսում կաւելանայ մի նոր պրոգրիստիա: Բաղաւային դուստն, հոկտեմբերի 12-ի նիստում, մանրամասն ընտելութեան ենթարկելով ձայնաւոր Ա. Բաբայի առաջարկութիւնը այն մասին, որ նա արել էր անցեալ տարի, հաւանութիւն տրուեց պրոգրիստիա բանալու առաջարկին և իր կողմից յատկապէս շինելու 6,000 բուրջի Պրոգրիստիան պէտք է բացվի Հաւաքարում, Կախէթեան հրապարակի մօտ: Ինչպէս երևում է, ներկայումս Հաւաքար թաղից Քիֆիսի դիմ-նաղաններում սովորում են 140 աշակերտ:

Մօսկվայում հրատարակող «Новости Дня» լրագիրը իր № 5518-ի մէջ նոյնպէս տպագրել է

հանդուցեալ Անդրեաս Արծրունու պատկերը՝ կենսագրութեան հետ միասին:

Սրանից մի քանի ամիս առաջ Քիֆիսի այժմեան քաղաքապետին առաջարկել էր կազմել Քիֆիսի քաղաքի պատմութիւնը: Քաղաքային դուստի վերջին նիստում ուղարկվան յայտնեց, որ այդ գործը համար ծախս կը պահանջվի մինչև 15,000 բուրջի: Ձայնաւորների շրջանում Քիֆիսի ընդարձակ պատմութեան հրատարակութիւնը այդքան մեծ ծախսով ընդհանուր հաւանութիւն չը գտաւ: Ուստի դուստն որոշեց ընտրել ձայնաւորներից մի յանձնաժողով, որ, ուղարկվայի հետ միասին, ընդի աղ չհրատարակութեան վերաբերեալ բոլոր գործերը: Յանձնաժողովի ընտրութիւնը յետաձգվեց մինչև դուստայի յաջորդ նիստը:

ԱՍԻՍԻՍԻՍԻՑ մեզ գրում են. «Հոկտեմբերի 11-ին հասարակական գրադարան-ընթերցարանի դահլիճում կայացաւ Բարեգործական ընկերութեան տեղական ճիւղի ընդհանուր ժողովը: Ներկայ էին 17 անդամ միայն: Ժողովի ներկական հարցն էր՝ քննել և հաստատել վարչութեան կազմը՝ առաջիկայ 1899 թ. ի համար նախահաշիւը, որը ձայների առաւելութեամբ, հաստատվեց: Նախահաշիւով մուտք սպասվում է ընդամենը 1,660 բուրջի: 25 կարելի չը խոստովանվել, որ մեր հասարակութիւնն ընդհանրապէս, իսկ անդամները մասնաւորապէս սառն են վերաբերվում դէպի ընկերութիւնը և ընդհանուր ժողովներին առհասարակ շատ քիչ մասնակցող է լինում: Ամեն անգամ երբ ընտրութիւն է լինում՝ հազիւ հազ 10—15 անդամ են ժողովում, այն էլ զօռով: Ընկերութեան անդամները շատ սխալվում են, եթէ կարծում են, թէ իրանց պարտքը կատարում են, հատուցանելով 5 բուրջի: Այդպիսի անտարբերութեան շնորհիւ տեղական որ և է ընկերութիւնը երբեք չի զարգանայ, այլ փոքր առ փոքր կը մեռնի»:

ՊԵՏԻՍԻՍԻՍԻՑ մեզ գրում են. «Հոկտեմբերի 1-ին թեմական առաջնորդ Արխիմանդիտ Կիսկուպոսն այցելեց Պետադորով: Նշանակի վատ և ուշ լինելու պատճառով նա չը կարողացաւ եկեղեցու բեմից իր ողջմը տալ ժողովորդին, ուստի ծխականների ժողով հրաւիրեց երէցփոխ Ղ. Սվէշնիկեանից: Դա Սրբազանը՝ բացատրելով առհասարակ թեմական առաջնորդների թիւը չըբերու նպատակը և խօսքը մասնաւորապէս Պետադորովի վերաբերմամբ, կարգ առաւ այն կէտի վրա, որ արդէն վաղուց ժողովորդի ցանկութիւնն էր, այն է՝ ունենալ մշտական երգեցիկ խումբ եկեղեցում իր խմբապետով: Վերջնականապէս լուծվեց այդ խնդիրը. ընտրվեց մի առանձին մասնաժողով հետեւալ՝ անձինքներից՝ պ. Սվէշնիկեան, Ե. Խօջայեանց, Գ. Սուքիսեանց և տ. Ե. Եղաբեան և Սվէշնիկեանց, որոնք պէտք է հոգ տանին մշտական երգեցիկ խումբ ունենալու համար, և արդէն, ամենի ցանկութեան համաձայն, երկուստարդ Պետիկեանց չուտով գնալու է Քիֆիս՝ երգեցողութեան ուսուցիչ: Նշանակվեց Նիկանիկեանի մօտ սովորելու Հետաքրքրվելով ժողովորդի կարեւորեցումը՝ սրբազանը մանրամասն հարց ու փորձ արեց այդ մասին: Ամիս 2-ին, առաւօտեան գնացելով, առաջնորդը Պետադորովից ծանուցարան ընկաւ վաղիկակալաւ»:

ՎԱՍԻՍԻՍԻՑ մեզ գրում են. «Հոկտեմբերի 2-ին Վաղիկակալի հայոց հասարակութիւնը առիթ ունեցաւ ընդունելու թիւի առաջնորդ արքեպիսկոպոս Արխիմանդիտ Սեդրակեանին Յով. Թաթումեանի տանը: Սրբազանը չէլեք առաջին օրից մեզ վրա աղղու տպաւորութիւն թողեց: Մենք սպասում էինք, որ կերակի օրը նա պատրազ կը մատուցանի, բայց տկարութեան պատճառով անկարող եղաւ: Պատարագին, «Հաղ մերից» առաջ բարձրանալով սեղանի մի բարդ խօսք, բացատրեց հայոց եկեղեցու պատմական նշանակութիւնը և պարզաբանեց եկեղեցականների կոչումն ու ամեն մի հաւատացեալի պարտականութիւնը թէ իր եկեղեցու վերաբերմամբ և թէ հաւատարկական առաւելումը: Նոյն օրը Սեդրակեան արքեպիսկոպոսը այցելեց նահանգապետին, ժողովորդական ուսումնաբանների զինկետներին և տեղական գիմնազիայի և բնական դպրոցների զինկետներին: Հետաքրքրվեց հայ աշակերտների առաջադիմութեամբ ընդհանրապէս և կրօնական դաստիարակութեամբ մասնաւորապէս: Ինչպէս լսեցինք, սրբազանը շատ անբաւական է կրօնաւոր քահանաներից, որոնք իրանց յանձնված պաշտօնը բարեխղճաբար չեն կատարում: Մենք յուսով ենք, որ այդ հարցն անուշադիր չի մնայ: Առաջնորդը, ծանօթանալով գործերին՝

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱԴՈՐ ՀԻՄՆԱԳԱՆՈՑ
Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԳԵԱՆԻ
(Կուլիա, Վարդգեսյան արձանի հանդէս)
Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բացի
կիրակի օրերից:
Ա. Ռ. Ա. Ի. Օ. Տ. Ն. Ե. Բ. Դ.
Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԳԵԱՆԻ—11—12 ժ. վերաբու-
ժողովան, վերաբուժան (սիֆիլիս) և միզաուռ. հ.
Կ. Մ. ԶԻՆՈՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին
և ներարգային հ.
Զ. Ի. ԲԱՐԱՆԱՍՅԱՆ—11—12 ժ. կանանց
հիւանդ.
Ի. Ֆ. ՊՐՈՏԱՍԵՎԻԻ—12—1 ժ. ախտի, հի-
վոզի, ընթիւ և կրքի հ.
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆ—1—1½ ժ. ներքին և
երեսային հ.
Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՈ—1½—2½ ժ. ներքին և մի-
ասեւական հ.
Ե. Բ. Կ. Ն. Ե. Բ. Դ.
Վ. Մ. ՄԱՍԻՍԻՍ—5—6 ժ. ներքին և երե-
կային հ.
Ա. Ն. ՇԱԿԱՎԱՍԿԻ—6—7 ժ. ներարգային (ե-
րկարաբուժան), վերաբուժան և մորթի հ.
Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԳԵԱՆԻ—6½—7 ժ.
Տ. Ի. ԲՈՒԿԻՆ—40 հիւանդանոցում քիմիական
և խոշորացուցական հետազոտութիւններ է ա-
նում մէկի, խիւի, արեան, կաթի և այլն:
Վճար 50 կ. չքաւորներ ձրի: Համախորհրդի
(կոմիտէի) և օպերացիայի համար առանձին
Հիւանդանոցի վերաբուժան
36—150 Բժշկական ՆԱԽԱՍԱՐԳԵԱՆԻ

Լ Ո Յ Ս Տ Ե Ս Ա Ի
1899 թ. առաջին հայերէն
Պ Ա Տ Ի Օ Ր Ո Յ Ո Յ Ց Ը
(XI տարի)
Գինը 50 կոպէկ. գումարով զիջումն:
ԼՈՒՄԱՅ
գրական հանդիս 1899 թ. (IV տարի) բաժա-
նորդագրութիւնը շարունակում է: Տարին 2
գիրք (1000 երես)—3 ռուբլի:

Մամուլի տալիս են յայտնի երգիծարան Թ. Պա-
րոնեանի
Ծ Ի Ծ Ա Ղ
(500 երես, հեղինակի պատկերով) և
ԱՐԵՒԵԼԼԱՆ ԱՍԱՄԵԱՐՈՑԻ
(180 երես) երկերը: Վաղորդը ցանկացողը վճա-
րում է երկուսին 1 ռ. 30 կոպէկ. տպագրութե-
ան 1 ռ. 60 կոպէկ:
Հրատարակիչ Գրիգոր Կ. Զաւենանց
(Հ. Զ.) 1—2

ԵՐԿՈՒ ՈՐԲ
զարգեական աղիւթներ աղբիւրում են բարի
մարդկանց՝ իրանց օրը և գիրք վերջինը: Մէկը
10 տարեկան է, միւրը 8 տարեկան: Նրանց
հայրը Տրապիզոնի կոտորածի ժամանակ սպան-
վեց: Յանկացողները հասցէն կարող են իմանալ
«Մշակի» խմբագրատանը: 1—5

ՄԻ ՎԱՐԺՈՒՀԻ
ցանկանում է մասնաւոր դասեր ունենալ ՀԱՅՈՑ
ԼԵՋՈՒԻՑ ընտանիքներում: Առաւօտեան ժամի
9-ից մինչև 12 ժամը:
Գինը հետևեալ հասցէով Գոլովինսկի, Բոսու-
նի մագազին Ձաւենանց. 1—5

ՀՐԱՏԱՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Լ. Ս. ԱՆԱՆԻ
Գ. Է. Բ. Ե. Բ. Դ.
Մ Ս Ր Դ Ե Մ
(Homo sum)
Վ. Է. Կ. Բ. Ե. Բ. Դ. ընդգրկելով թարգմանեց
Ս. Մ. Մալխասեանց
428 երես: Գինը 1 ռուբլի: Գինը Կ. Պ. Տիֆլիս.
Արմանկո Իշատելսկո Ե. Օ. Բ. Դ. Ե. Բ. Դ.
(Հ. Զ.) 20—20

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ՀԱՅՈՑ ՀՈԳԵՒՈՐ ԳՊՐՈՑԻ
ԴՏ-ԱՄԵՆԱՅ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ
I հատորը, գրեց Կ. Ա. Ղ. Զաւենանց Ե. Բ. Դ.
ցանկ (Հրատարակութիւն գրքերի հազարա-
ւորակն)
Վաճառվում է Թիֆլիսի Կենտրոնական գրա-
վաճառանոցում և Ներսիսեան դպրանոցի գրա-
դարանում:
Գինը 2 ռուբլի 2—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅՈՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Գ. Բ. Ե. Բ. Դ. Ե. Բ. Դ.
Ա. Գ. ԱՆԱՍԻՍ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ . . . 1
ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ ՏԱՐՈՆԵՑՈՒՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ . . . 2
ԹԻՖԼԻՍԵԱՆ ՄՏԱՌՈՐ ԿԵԱՆԳԸ . . . 1 50
ՂԵՒՈՆԻ ՊԱՏՄԱԳԻՐ . . . 2
ԴԱՍԱԳԻՐԻ ԿՐՈՆԻ ՈՍՈՑԻՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ . . . 1 75
ԺԱՄԱՆԱԿԱՐԻՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ ԳԱՐԱՆԻՔԻ . . . 1 25
ՀԱՆՐԱՄԱՏՅԱՆ ԲՆԱԽՈՍՈՒԹԻՒՆ ԼՈՒՆ-
ԿԵԼԻՔԻ . . . 1
ՀԱՆՐԱՄԱՏՅԱՆ ԱՍՏՂԱՐԱՇՈՒԹԻՒՆ ՖԵ-
ԼԱՄԱՐԻՆԻ . . . 1
ԳՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ ԳԱ-
ՐԱԿԱՆԻ . . . 4
ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ, ՊԱՐԱՄԱՆԻԱՆԻ . . . 1 50
ԱԿՆԱՅ ՀՆՈՒԹԻՒՆԻ, ՉԱՆԻԿԱՆԻ . . . 2
ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԼՈՏՈ, (Կայ, Բ. Ս., Գրանտ-
ԻՆԻ և Վրացերէն) . . . 1 20
ԱՋԳԱՅԻՆ ԶՈՋԵՐ, ՊԱՐԱՆԻԱՆԻ . . . 1
ԴԱՌԻՔ ԿՈՊԵՐՏԻՆԻ, ԿԵԼԻԿԵՆԻ . . . 1
ՎԵՊԻԿԵՆԻ և ԶՐՈՑՏԵՐ, ՄՈՐԱՄԱՆԻ . . . 1
ՅՈՒՆԻՍ, ՍԵՆԿԵԼԻՔԻ . . . 1 50
ՄԱՐԻ ԵՄ, ԷՔԵՐԻ . . . 1
Գինը 1 ռ. Կ. Պ. Տիֆլիս. Կ. Պ. Տիֆլիս. Կ. Պ. Տիֆլիս.
Արմ. Կ. Պ. Տիֆլիս. Կ. Պ. Տիֆլիս. 10—15

ԸՆԴՐԵԱՍ ԱՐԺՐՈՒՆՈՒ
ՄԵԾԱԿԻ և ՓՈԳՐԱԳԻՐ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐԸ, որ
արժեն 1 ռ. 40 և 20 կոպէկ: Գինը Կ. Պ. Տիֆլիս,
ֆոտոգրաֆ Կ. Պ. Տիֆլիս. 3—15

Բ. Վ. Ա. Ն. Ե. Բ. Դ.
Վերադառնալով արտասահմանից վերսկսել է
հիւանդներին ընդունելութիւնը մասնաւորաբար
բժշկել կոկորդի, ընթիւ և ախտի հի-
ւանդութիւնները համար՝ առաւօտեան 9—12
ժամը, երեկոյան 4—7 ժ. Գոլովինսկի պողոտ.
№ 28, տ. Աղամովի: 8—10

ԲԺՅԱՊԵՏ Ե. Բ. ՓՐԱՆՅՈՒՄ
մասնագէտ կոկորդի, ընթիւ և ախտի հիւանդու-
թիւններին:
Ընդունում է 5—7 ժամը երեկոյան. վերջամի-
նովսկայա փողոց, տուն № 4, Գոլովինսկի հանդէպ:
(Կ. Զ. Պ.) 19—30

Շնորհիւ ժամացոյցներ պատրաս-
տելու կատարելագործութեան և
մեծ քանակութեամբ վաճառելուն,
ես կարողացայ՝ անցեալ տարւոյ նո-
յեմբերի 15-ից սկսած, ծախել տա-
վարկանց վեղեկի և զիմացկուն
ժամացոյցներ, արժանաւոր ժամացոյց-
ներ՝ 84 պրոբանի, անձայն, բոլոր երեք ժա-
նդներն էլ արուեստական ոսկուց, որ ոչնչով չի
զանազանվում իսկական ոսկուց. անկէ բող-
ված ժամացոյցը, որ բանում է 15 բարով, մե-
ծանրագործ խիստ ամուր, խնամքով վերադառնալով,
լարումն առանց բանալիի:
ԸՆԴԱՄԵՆԸ՝ 10, 12 և 14 ՐՈՒՐԼԻՈՎ
(2 հատ 19, 23 և 26 ռուբլի): Նոյնպիսի ժա-
մացոյցներ՝ միայն բանալիով լարվող, մի ռուբ-
լիով է ծախ. նոյնպիսի ժամացոյցներ՝ կանանց
համար, մի ռուբլիով լարվող: Գրաւոր երաշխա-
ւորութիւն 6 տարւոյ համար: 2 ռուբլի սկզբնա-
վճար տրամադրում, պէս՝ անմիջապէս կուղարկ-
վեն ուղարկած ժամացոյցները: Հասցէն՝ Կ. Պ. Տիֆլիս,
Փարիս
Կ. Պ. Տիֆլիս. Կ. Պ. Տիֆլիս.

Կ. Պ. Տիֆլիս. Կ. Պ. Տիֆլիս.
Փրնիկի ժամացոյցները պահուում Վ. Կ. Ղ. Զա-
ւենանց, Կ. Պ. Տիֆլիս, 5. (Հ. Զ.) 2—10
ՎԱՃԱՆՎՈՒՄ Ե ՄԻ ԴԱՐՄԱՆ
Բաղկացած 951 հատոր հայերէն, ռուսերէն և
գերմաներէն գրքերից: Հասցէն՝ Երկրպետինա-
կայա փողոց, տուն № 45: 5—5

ԳՈՐԾԱԿԱՆՍԵՐ
ցանկանում է լինել մանուֆակտուրայի, վեր-
նագիւտաների կամ գլխարկների խանութում:
Արժեքները. քարվանսարա, ժամագործ Աւագեանի
խանութում հարցնել Ա. Միրզոյանին: 4—5

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԺՐՈՒՆԻ
ԹԻՐԻՔԱՅ ՀԱՅԵՐԻ
ՏՆՏԵՍԿԱՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ
Գինը 1 ռ. 20 40 Կ. Պ. Տիֆլիս.
Գինը ցանկացողները պէտք է դիմեն «Մշակի»
խմբագրատան: 6—10

Հանդերձեղենի, կոփքաների և կանանց կրկնոցների
Ս Ս Ր Պ Ի Ն Կ Ա
ԲՕՄԱՋԷ ԵՒ ՔԻՇՄԻՐ
Կեղեցիկ նկարներով: Ս Ա Ր Պ Ի Ն Կ Ա Ն Ե Ր՝ կրտսերագործի, մետաքսից և սովորական:
Ս Պ Ի Ն Կ Ա Ն Ե Ր՝ տղամարդկանց և կանանց, սարկիկայից և քաթանից: Գ Ո Ւ Լ-
Պ Ա Ն Ե Ր՝ (կանանց և տղամարդկանց), փափայկաներ, վարդեր: Օ Ջ Ի Ք Ն Ե Ր, թէնոց-
ներ, գոտիկներ:
Ս Ա Ր Վ Ո Ւ Մ Ե Ա Ռ Ա Ն Յ Ս Ա Կ Ա Ր Գ Ո Ւ Թ Ե Ա Ն
Ա. ԲԵՆԴԵՐ և ԳՐԻԳՐ և Վ. ԲԵՆԴԵՐ
ԲԱԿՈՒ՝ պատասժ Շաղկապով: (Հ. Զ.) 1—2

ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ, ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ
Վ. Զ. Ա. Ն. Ե. Բ. Դ. Ե. Բ. Դ. Ե. Բ. Դ.
Ա. ԲԵՆԴԵՐ և Ս. ԲԵՆԴԵՐ Պատր., 1898. 80
Ա. ԲԵՆԴԵՐ և Ս. ԲԵՆԴԵՐ Պատր., 1898. 25
Ա. ԲԵՆԴԵՐ և Ս. ԲԵՆԴԵՐ Պատր., 1898. 8
ԲԱՐՈՒՆԻԱՆԵԱՆ ՈՒՍԱՎԱՅԻՆ Պատր., 1898. 20
ԲԱՐՆԻՍ ԳԵՂԱՐՅԱՆ Պատր., 1898. 25
ԲԱՐՆԻՍ ԳԵՂԱՐՅԱՆ Պատր., 1898. 80
ԲԱՐՆԻՍ ԳԵՂԱՐՅԱՆ Պատր., 1898. 1 50
ԲԱՐՆԻՍ ԳԵՂԱՐՅԱՆ Պատր., 1898. 1
ԲԱՐՆԻՍ ԳԵՂԱՐՅԱՆ Պատր., 1898. 1 50
ԲԱՐՆԻՍ ԳԵՂԱՐՅԱՆ Պատր., 1898. 40
ԲԱՐՆԻՍ ԳԵՂԱՐՅԱՆ Պատր., 1898. 30
ԲԱՐՆԻՍ ԳԵՂԱՐՅԱՆ Պատր., 1898. 10
ԲԱՐՆԻՍ ԳԵՂԱՐՅԱՆ Պատր., 1898. 60
ԲԱՐՆԻՍ ԳԵՂԱՐՅԱՆ Պատր., 1898. 50
ԲԱՐՆԻՍ ԳԵՂԱՐՅԱՆ Պատր., 1898. 40
ԲԱՐՆԻՍ ԳԵՂԱՐՅԱՆ Պատր., 1898. 20
ԲԱՐՆԻՍ ԳԵՂԱՐՅԱՆ Պատր., 1898. 8
ԲԱՐՆԻՍ ԳԵՂԱՐՅԱՆ Պատր., 1898. 5
ԲԱՐՆԻՍ ԳԵՂԱՐՅԱՆ Պատր., 1898. 12
ԲԱՐՆԻՍ ԳԵՂԱՐՅԱՆ Պատր., 1898. 20
ԲԱՐՆԻՍ ԳԵՂԱՐՅԱՆ Պատր., 1898. 75
ԲԱՐՆԻՍ ԳԵՂԱՐՅԱՆ Պատր., 1898. 1
ԲԱՐՆԻՍ ԳԵՂԱՐՅԱՆ Պատր., 1898. 1
ԲԱՐՆԻՍ ԳԵՂԱՐՅԱՆ Պատր., 1898. 30
ԲԱՐՆԻՍ ԳԵՂԱՐՅԱՆ Պատր., 1898. 20
ԲԱՐՆԻՍ ԳԵՂԱՐՅԱՆ Պատր., 1898. 7
ԲԱՐՆԻՍ ԳԵՂԱՐՅԱՆ Պատր., 1898. 20
ԲԱՐՆԻՍ ԳԵՂԱՐՅԱՆ Պատր., 1898. 1
ԲԱՐՆԻՍ ԳԵՂԱՐՅԱՆ Պատր., 1898. 5
ԲԱՐՆԻՍ ԳԵՂԱՐՅԱՆ Պատր., 1898. 2
ԲԱՐՆԻՍ ԳԵՂԱՐՅԱՆ Պատր., 1898. 1—2

ՎԱՃԱՆՎԱՆԱԿԱՆ ԹԻՖԼԻՍԻ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ
Ե Ղ Բ Ա Յ Ր Ա Կ Ա Ն Օ Գ Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն
ԹԻՐԻՔԱՅ ՈՒՍԱՎԱՅԻՆ ՀԱՅԵՐԻՆ
Երկրորդ, նորից մշակված և լրացրած հրատարակութիւն
Գինը շաղկապով, 3 ռ. 70 Կ. Պ. Տիֆլիս.
2-ое вновь обработанное и дополненное издание
ЛИТЕРАТУРНО-НАУЧНОГО СБОРНИКА
„БРАТСКАЯ ПОМОЩЬ ПОСТРАДАВШИМЪ ВЪ ТУРЦІИ АРМЯНАМЪ“.

Въ настоящее удешевленное издание, содержащее болѣе 140 статей разнообразнаго содержания въ
прозѣ и въ стихахъ, вошло болѣе 40 новыхъ, знакомящихъ съ одной стороны съ ужасающими бѣд-
ствіями турецкихъ армянъ, а съ другой—съ бытовыми и културными условіями жизни армянъ въ
прошломъ и въ настоящемъ. Въ книгѣ приложены двѣ отдѣльныя большія группы (болѣе 100 чело-
вѣкъ) армянъ-переселенцевъ, снятыя съ натуры, а также болѣе 150 рисунковъ (40 новыхъ), въ томъ
числѣ многіе въ цвѣтныхъ краскахъ и два: „Рѣзня армянъ въ Трѣбизондѣ 1895 г.“ И. К. Айвазо-
нскаго и „Весенняя буря“ Магдесіана, въ три тона.
Цѣна 3 р., съ пересылкой 3 р. 70 к.
Складъ въ конторѣ Русскихъ Вѣдомостей и въ книжн. магаз. Карбасникова на Моховой.
НБ. Лица, не окончившія счетовъ по 1-му изданію „Братской помощи“, благоволять поснѣ-
шить окончаніемъ таковыхъ.
Покорнѣйшая просьба къ изданіямъ, сочувствующимъ дѣлу сборника, перепечатать настоящее
объявленіе.
1—10
Завѣд. ред. Гр. Джаншиевъ.

Լ Ո Յ Ս Տ Ե Ս Ա Ի
ԼԵՈ
Մ Է Լ Ի Ք Ի Ա Ղ Զ Ի Կ Ը
(Պատմական վէպ, 755 երես)
Գինը 1 ռուբլի. 30 Կ. Պ. Տիֆլիս (սովորական 2 ռուբլի)
Ծախվում է Թիֆլիսում՝ հեղինակի մոտ («Մշակի» խմբագրատանը) և Կենտրոնական գրա-
վաճառանոցում: ԲԱԿՈՒՄ՝ Կ. Պ. Տիֆլիս. Կ. Պ. Տիֆլիս. Կ. Պ. Տիֆլիս. Կ. Պ. Տիֆլիս.
Կ. Պ. Տիֆլիս. Կ. Պ. Տիֆլիս. Կ. Պ. Տիֆլիս. Կ. Պ. Տիֆլիս. Կ. Պ. Տիֆլիս. Կ. Պ. Տիֆլիս.
Հեղինակի հասցէն՝ Կ. Պ. Տիֆլիս, Կ. Պ. Տիֆլիս, Կ. Պ. Տիֆլիս, Կ. Պ. Տիֆլիս. 2—10